

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

järjestö

Vastaajatahon virallinen nimi

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Eero Löytömäki

eero.loytomaki@alli.fi

p. 050 4624697

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

-

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Kyllä.

Erityisesti nuorten palveluissa maakuntajärjestäjä voi parantaa nykytilannetta huomattavastikin. Lasten ja nuorten palveluissa on nykyisin huomattavia kuntakohtaisia eroja muun muassa

opiskeluhuoltopalveluissa sekä lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa. Toisaalta sote-palveluiden siirto pois kunnista johtaa siihen että sote-palvelut sekä nuorten kannalta tärkeät sivistystoimen palvelut järjestettäisiin jatkossa kahden eri toimijan taholla. Erityisen ongelmallista on opiskeluhuollon koulupsykologien ja kuraattorien siirtyminen maakuntaan, jolloin luontainen side kouluympäristöön katkeaa. Koulupsykologien ja kuraattoreiden tulisikin olla uudistuksen jälkeenkin kuntien vastuulla.

Lisäksi nuorisotyö, erityisesti etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta, sekä työllisyyspalvelut ja Ohjaamot, ovat myös reitti, jonka kautta nuoret päätyvät sosiaali- ja terveyspalveluiden piiriin. Maakuntien, kuntien ja työllisyyspalveluiden onkin tehtävä erityisen tiivistä yhteistyötä, jotta uusi maakuntarakenne ei muodosta jälleen uutta kynnystä palveluiden piiriin pääsemiselle. Onkin hyvä, että lain esitöissä on erikseen mainittu, että maakuntien tulisi huomioida maakuntastrategiaa luodessaan nuorten palveluiden kokonaisuus sekä kunnan ja maakunnan palveluiden yhteensovittamien. Se on ehdoton edellytys sille, että maakuntaudistus ei pirsto nuorten palveluja tai luo uusia esteitä palveluiden piiriin pääsemiselle.

Nuorten palveluiden kokonaisuus vaatiikin erityistä huomiota jokaisella julkisen vallan tasolla: jotta kuntien ja maakuntien välinen yhteistyö olisi saumatonta, on nuoriin liittyvää politiikkaa johdettava kokonaisvaltaisemmin myös valtiotasolla. Nuoriin liittyvä politiikka on tällä hetkellä jakautunut useamman ministeriön vastuulle ja aiheeseen liittyviä tehtäviä on ainakin OKM:llä, STM:llä ja TEM:illä. Sote-uudistuksen toimeenpanon yhteydessä nuorten hyvinvointiin liittyvät keskeiset kokonaisuudet olisi siirrettävä eri hallinnonaloilta OKM:öön ja opetusministerille osaksi lasten ja nuorten kasvun tukemisen kokonaisuutta.

Nuorten kannalta ongelmallista on myös se, että kunnan ja maakunnan rajapinnalle sijoittuvien monialaisten palveluiden rooli on lakipaketissa epäselvä eikä siinä ole riittävästi huomioitu esimerkiksi nuorisolain mukaisia nuorten työpajoja. (Työpajatoimintaan osallistui vuonna 2019 14 424 alle 29-vuotiasta nuorta.) Nuorisotyö jäisi jatkossa kuntien tehtäväksi ja näin myös nuorten työpajatoiminta sijoittuisi jatkossa pitkälti kuntien nuorisotoimen alaisuuteen. Suurin osa työpajoilla olevista nuorista on kuitenkin sosiaalitoimen alaisessa kuntouttavassa työtoiminnassa eli jatkossa maakunnan vastuulla olevan sosiaalipalvelun piirissä. Palvelujen yhteensovittaminen olisi maakunnan vastuulla, mutta monialaisten palveluiden epäselvä rooli nykyisessä lakipaketissa saattaa johtaa nykyisten toimivien yhteistyömallien katoamiseen ja nyt hyvin saavutettavan, käytännössä lähipalveluna toimivan, työpajatoiminnan toimintaedellytysten heikentymiseen. Lakiesityksessä tulisikin mahdollistaa, että kunnallinen työpaja voi tuottaa maakunnan järjestämisvastuulle siirtyviä palveluita, kuten kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta.

Yleisesti ottaen uudistuksen päälinjat ovat hyviä. Kuten esityksen vaikutusarvioissakin on varsin ansiokkaasti kuvattu, sote-palveluiden siirto suurempien järjestäjätahojen vastuulle mahdollistaa palvelujen tarkoituksenmukaisemman ja kustannustehokkaamman tuottamisen sekä perustason, erikoissairaanhoidon ja sosiaalipalvelujen nykyistä paremman yhteensovittamisen. Järjestämisvastuun siirtäminen maakunnille parantanee eri alueiden välistä yhdenvertaisuutta, sillä

se poistaa nykyistä palveluiden alueellista kirjavuutta. Palveluiden parempi integraatio sujuvoittaa hoitopolkuja ja parantaa hoidon laatua, kun palveluja pystytään paremmin sovittamaan yhteen.

Maakuntien määrä on kuitenkin varsin suuri ja osa maakunnista huomattavan pieniä, mikä saattaa vähentää uudistuksen toivottuja vaikutuksia. Myös sote-uudistuksen rahoitusmallin yksityiskohdat saattavat kannustaa maakuntia keräämään entistä laajemmin asiakasmaksuja, mikä voi heikentää uudistuksen yhdenvertaisuutta parantavia vaikutuksia.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

-

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Kyllä. Esitys parantaa kansanvaltaisuutta, kun maakunnan päätöksentekijät valitaan vaaleilla. Nykytilanteessa esimerkiksi erilaisten kuntayhtymien päätöksenteosta vastanneet valtuutetut on valittu kuntapäätäjien toimesta, jolloin kansanvaltaisuus on ollut vain välillistä.

On kuitenkin todellinen uhka, että uudenlaisten vaalien äänestysaktiivisuus jää alhaiseksi, jos maakuntien tehtävät ja rooli jäävät äänestäjille vieraksi. Erityinen riski tämä on nuorten kohdalla, sillä nuorten äänestysaktiivisuus on jo nyt järjestettävissä vaaleissa muita ryhmiä alhaisempi. Uusi maakuntarakenne vaatiikin kansanvaltansa tueksi panostuksia demokratiakasvatukseen sekä selkeitä toimia nuorten osallisuuden lisäämiseksi.

Nuorten osallisuuden kiitettävää lakiluonnoksessa on etenkin maakuntien nuorisovaltuustojen perustaminen. On kuitenkin tärkeää, että nuorisovaltuustot ottavat kantaa laaja-alaisesti nuoria koskeviin asioihin - sillä oikeastaan jokainen maakunnan päätös vaikuttaa nuoriin tavalla tai toisella.

Nykyisellään lakiluonnos ei takaa maakunnallisille nuorisovaltuustoille puhe- ja läsnäolo-oikeutta maakunnallisiin toimielimiin, vaan sote-maakunta voi puhe- ja läsnäolo-oikeuden halutessaan myöntää. Tämä voi pahimmillaan eriyttää nuorten vaikutusmahdollisuuksia eri maakunnissa. On tärkeää, että maakunnallisten nuorisovaltuustojen vaikutusmahdollisuudet taataan kaikilla päätöksenteon tasoilla. Siksi maakunnan nuorisovaltuuston jäsenillä tulee olla puhe- ja läsnäolo-oikeus maakunnan keskeisissä päätöksentekokoelimityksissä ja lisäksi nuorisovaltuustoa tulee kuulla asioissa, jotka nuorisovaltuusto katsoo tärkeiksi maakunnan nuorten näkökulmasta. Nuoret, alle 18-vuotiaat ovat ainoa ryhmä, jotka eivät voi itse asettua ehdolle vaaleissa tai äänestää edustajaansa maakuntavaltuustoon, joten nuorisovaltuuston puhe- ja läsnäolo-oikeus on perusteltua.

Lisäksi on hyvä, että sote-maakunnan maakunnallisten nuorisovaltuustojen jäsenistön tulee koostua kunnallisten nuorisovaltuustojen tai muiden vastaavien vaikuttajaryhmien jäsenistä. Tällä taataan edustus kaikista kuntatason nuorisovaltuustoista, alueellinen tasa-arvo sekä vuorovaikutus maakunnallisten sekä kunnallisten nuorisovaltuustojen välillä.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

kyllä

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

ei kantaa

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

kyllä pääosin [Nuorten osallisuuden kannalta kiitettävää lakiluonnoksessa on etenkin maakuntien nuorisovaltuustojen perustaminen. On kuitenkin tärkeää, että nuorisovaltuustot ottavat kantaa laaja-alaisesti nuoria koskeviin asioihin - sillä oikeastaan jokainen maakunnan päätös vaikuttaa nuoriin tavalla tai toisella. Tärkeää on myös, ettei nuorten osallisuus typisty vain nuorisovaltuuston toiminnaksi. Nuoria on kuultava laajasti ja osallistettava maakunnan päätöksentekoon myös muita reittejä. Maakuntien tulisi ottaa mahdollisuuksien mukaan käyttöönsä esimerkiksi erilaisia osallistuvan budjetoinnin käytäntöjä, yhteiskehittämistä sekä monipuolisia digitaalisia nuorten kuulemismenetelmiä. Lisäksi maakuntien tulisi hyödyntää päätöksentekonsa tukena lapsi- ja nuorivaikutusten arviointia. On todellinen uhka, että uudenlaisten vaalien äänestysaktiivisuus jää alhaiseksi, jos maakuntien tehtävät ja rooli jäävät äänestäjille vieraiksi. Erityinen riski tämä on nuorten kohdalla, sillä nuorten äänestysaktiivisuus on jo nyt järjestettävissä vaaleissa muita ryhmiä alhaisempi. Uusi maakuntarakenne vaatiikin kansanvaltansa tueksi panostuksia demokratiakasvatukseen sekä nuorten äänestysaktiivisuuden tukemiseen. Nykyisellään lakiluonnos ei takaa maakunnallisille nuorisovaltuustoille puhe- ja läsnäolo-oikeutta maakunnallisiin toimielimiin, vaan sote-maakunta voi puhe- ja läsnäolo-oikeuden myöntää halutessaan. Tämä voi pahimmillaan eriyttää nuorten vaikutusmahdollisuuksia eri maakunnissa. Siksi maakunnallisella nuorisovaltuuston jäsenillä tulee olla puhe- ja läsnäolo-oikeus maakunnan keskeisissä päätöksentekokoelmissä ja lisäksi nuorisovaltuustoa tulee kuulla asioissa, jotka nuorisovaltuusto katsoo tärkeiksi maakunnan nuorten näkökulmasta. Nuoret, alle 18-vuotiaat ovat ainoa ryhmä, jotka eivät voi itse asettua ehdolle vaaleissa tai äänestää edustajaansa maakuntavaltuustoon, joten nuorisovaltuuston puhe- ja läsnäolo-oikeus on perusteltua. Maakunnallinen nuorisovaltuusto tarvitsee toimiakseen myös tukea ja resursseja. Nuoret ovat pienituloisin väestöryhmä ja etenkin alle 18-vuotiaille pienetkin kustannukset, kuten matkakulut tai kokouspalkkioiden puute, voivat muodostua todelliseksi esteeksi

osallistumiselle. Erityisesti tämä koskee alemmasta sosioekonomisesta asemasta ponnistavia nuoria.]

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

ei kantaa

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

kyllä pääosin [Soten rahoitusmalli on ensisijaisen tärkeä uudistuksen onnistumisen kannalta. Toisaalta mallin on oltava riittävän joustava, jotta maakunnat kykenevät hoitamaan tehtävänsä kunnialla ja perustuslain edellyttämällä tavalla; toisaalta mallin on kannustettava kustannusten hillintään, sillä väestön ikääntymisen myötä tapahtuva sote-menojen kasvu on yksi merkittävin kestävyysvajeen syy ja hyvinvointivaltion suurimpia tulevaisuuden haasteita. Sote-palvelujen rahoitus on myös sukupolvipoliittinen kysymys: jotta nuorille sukupolville ei jää kannettavakseen liian suurta osaa hyvinvointivaltion rahoituksesta, on sote-menojen kasvua pyrittävä hillitsemään. Nykyisen rahoitusmallin kustannusten kasvua hillitsevä kannustinvaikutus perustuu pääosin siihen, että palvelutarpeen arvioitu kasvu huomioitaisiin maakuntien rahoituksessa vain 80-prosenttisesti. Tämä loisi maakunnille todellisen kannustimen tehostaa toimintaansa. Toisaalta, kun maakuntien rahoituslähteet ovat valtionrahoitus ja asiakasmaksut, voi esitetty rahoitusmalli johtaa myös siihen, että toiminnan tehostamisen sijaan maakunnille luodaan kannustin kerätä lisää asiakasmaksuja. Suomessa kerätään jo nyt verrattain suuri osa sosiaali- ja terveydenhuollon menoista asiakasmaksuina ja osalle kansalaisista asiakasmaksuista on muodostunut merkittävä hoitoon hakeutumisen este. Onkin hyvä, että osana sote-uudistusta selvitetään myös maakuntaverotuksen mahdollisuutta. Esimerkiksi Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) on todennut, että verotusoikeuden puuttuminen voi heikentää merkittävästi maakuntien kannustimia tuotannon tehostamiseen sosiaali- ja terveystalouden järjestämisessä. Vasta maakuntaveroselvityksen myötä voidaan soten rahoitusmallia arvioida kokonaisuutena. Ongelmalliseksi rahoituksen kannalta saattaa muodostua malli, jossa jokaiselta kunnalta siirretään maakuntien rahoitukseen laskennallisen osuus nykyisestä kunnallisverosta ja vastaavasti kunnallisveroa alennetaan. Joissakin kunnissa, etenkin pääkaupunkiseudulla ja muutamissa muissa suurissa kunnissa, sekä kunnissa ja kuntayhtymissä, jotka ovat jo tehostaneet toimintaansa huomattavasti, laskennallinen osuus voi olla huomattavastikin suurempi kuin sote-menojen todelliset kustannukset. Näin kunnat voivat joutua, kompensatiomekanismista huolimatta, leikkaamaan esimerkiksi hyvinvointia ja terveyttä edistävistä palveluistaan, kuten nuorisotyöstä.]

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

ei kantaa

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

-

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

ei kantaa

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveystalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

kyllä [Nykytilanteen suurimpia ongelmia on palveluiden saatavuus ja yhdenvertainen hoitopääsy eri alueilla. Erityisesti perustasolla hoitopääsy on hankalaa, mikä korostaa eri ryhmien välisiä terveyseroja: kattavan työterveyshuollon tai yksityisen sairausvakuutuksen piirissä olevat saavat kyllä hoitoa, mutta vain julkisen järjestelmän varassa oleville hoitoon pääseminen on kohtuuttoman hankalaa. Järjestelmän pirstaleisuus ja hajanaisuus on suuri yhdenvertaisuuden este. Erityisesti nuorten palveluissa maakuntajärjestäjä voi parantaa nykytilannetta huomattavastikin. Lasten ja nuorten palveluissa on nykyisin huomattavia kuntakohtaisia eroja muun muassa opiskeluhuoltopalveluissa sekä lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa. Siirtyminen 294 kunnan järjestämisvastuusta 21 maakunnan malliin vähentää järjestelmän pirstaleisuutta. Suuremmat järjestäjät mahdollistavat palvelujen paremman yhteensovittamisen, eheämmät hoitoketjut sekä vähentävät osaoptimointia, kun perustaso ja erikoissairaanhoido ovat saman toimijan vastuulla. Suuremmalla järjestäjällä voi myös olettaa enemmän osaamista erityisryhmien ja paljon palveluja tarvitsevien tilanteista. Lisäksi toiminnan uudelleenjärjestely tuottanee pitkällä aikavälillä kustannussäästöjä ja mahdollistaa hoidon painopisteen siirtämistä perustasolle, mikä osaltaan ratkaisee perustason hoidon saatavuuden ongelmia. Esitetty rahoitusmalli on myös ottanut huomioon sen, että maakunnat saavat tarvittaessa lisärahoitusta, jotta selviävät perustuslain edellyttämistä tehtävistään. Tämä on ehdoton edellytys uudistuksen onnistumiselle ja yhdenvertaisuuden toteutumiselle.]

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

kyllä pääosin [Esitetyssä mallissa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuu jakaantuu kuntien ja maakuntien välille. Tämä luo riskin sille, että nyt vakiintuneet yhteistyöverkostot hajoavat ja toiminta joudutaan rakentamaan alusta asti uudestaan. Erityisesti riski konkretisoituu nuorten palveluissa, kun nuorten kannalta oleelliset sivistyspalvelut ja nuorisotyö ovat jatkossa kuntien vastuulla ja sote-palvelut ja opiskelijahuolto taas maakuntien vastuulla. Opiskelijahuollon koulupsykologien ja kuraattorien siirto maakuntiin luo riskin sille, että luontainen side kouluympäristöön katkeaa. On merkittävä riski, että maakunnissa ei ole tuntemusta koulujen ja oppilaitosten arjesta tai siitä, mitä on ennaltaehkäisevä ja yksilökohtainen opiskeluhuolto kussakin yksikössä ja paljonko sitä tarvitaan. Myös esimerkiksi kuraattoreja ja psykologeja edustavien liittojen

näkemyks on se, että siirto maakuntiin olisi virhe. Kuraattori- ja psykologien palveluiden tulisi jatkossakin olla kunnan vastuulla. Jatkon kannalta olennaista onkin se, miten maakuntien ja kuntien välinen yhteistyö alkaa sujua. Tätä on vaikea lainsäädännöllä tukea, sillä onnistuminen ei niinkään riipu pykälästä vaan uusien toimintatapojen juurtumisesta ja siirtymän suunnittelusta. Uusi järjestelmä luo myös mahdollisuuksia, erityisesti tietopohjaisuuden kannalta, kun THL ohjaisi aiheeseen liittyvän seurantatiedon keräämistä ja hallinnointia. Kansallisen ohjauksen ja tietopohjan mahdollistavat pykälät tukevat tavoitteessa onnistumista, joten tältä osin lakipakettia voi pitää onnistuneena. On myös erittäin hyvä, että lain esitöissä on erikseen mainittu, että maakuntien tulisi huomioida maakuntastrategiaa luodessaan nuorten palveluiden kokonaisuus sekä kunnan ja maakunnan palveluiden yhteensovittamien. Toteutuessaan tämä edesauttaa palvelukokonaisuuden selkeyttämistä ja vähentää nuorten nk. luukulta toiselle pompottelua.]

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

ei kantaa

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei kantaa

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

ei kantaa

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei kantaa

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

ei kantaa

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

ei kantaa

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

-

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaita.

-

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaita

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

ei kantaa

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

-

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

ei kantaa

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

-

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

-

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaita.

-

Kysymyksiä voimaannanpolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

ei kantaa

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

ei kantaa

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savo. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

-

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

ei kantaa

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

ei kantaa

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosääntely hyväksyttävä?

ei kantaa

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

ei kantaa

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

ei kantaa

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

-

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

ei kantaa

44. Voimaanpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

-

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

kyllä pääosin [Esitetty rahoitusmalli on myös ottanut huomioon sen, että maakunnat saavat tarvittaessa lisärahoitusta, jotta selviävät perustuslain edellyttämistä tehtävistään.]

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei kantaa

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei kantaa

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

ei kantaa

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

ei kantaa

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

-

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

kyllä pääosin [Sote- ja maakuntauudistuksen myötä kuntien verotuloista merkittävä osa siirtyy maakunnille. Toisaalta myös samalla myös huomattava osa kuntien menoista siirtyy maakuntien vastuulle. Muutostilanteeseen liittyy selvä riski erityisesti kuntien nuorisotyön toimintaedellytysten kannalta. Verotulojen vähentyessä kuntien on priorisoitava ennen kaikkea niiden lakisääteisten tehtäviensä toteuttamista, joista on laissa tarkasti säädetty. Tällöin esimerkiksi vähemmän säädelty kuntien nuorisotyö on mahdollinen leikkauskohde, mikäli rahoituksen tasausjärjestelmä ei riittävästi kompensoi rahoituksen muutosta. Erityisen ongelmalliseksi tilanne voi äityä etenkin pääkaupunkiseudulla ja muutamissa muissa suurissa kunnissa, joissa maakunnille siirtyvä laskennallinen osuus kunnallisverosta on huomattavastikin suurempi kuin sote-menojen todelliset kustannukset. Näin kunnat voivat joutua, kompensatiomekanismista huolimatta, leikkaamaan esimerkiksi hyvinvointia ja terveyttä edistäviä palveluitaan, kuten nuorisotyötä.]

55. Ovatko valtiosuus-kriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta)?

ei kantaa

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

-

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

ei kantaa

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

-

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

ei kantaa

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

ei kantaa

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

-

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

ei kantaa

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

ei kantaa

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

ei kantaa

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

ei kantaa

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

-

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

-

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

ei kantaa

73. Pidättekö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

ei kantaa

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

-

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

ei kantaa

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

ei kantaa

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

Kunnan ja maakunnan rajapinnalle jäävien monialaisten palveluiden osalta vaikutusarviointi on puuttellista. Erityisesti nuorisolain mukaisen nuorten työpajatoiminnan roolia ja uudistuksen vaikutuksia työpajojen palveluihin ja kunnallisten työpajojen toteuttamaan kuntouttavaan työtoimintaan tulee arvioida. Työpajapalveluiden jatkumisen edellytykset tulee ottaa erilliseen tarkasteluun uudistuksen jatkovalmistelussa

Kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen osalta tarvitaan työpajoja ja vastaavia valmennusyksiköitä koskeva poikkeus samaan tapaan kuin työsopimuslaissa (26.1.2001/55) on tällä hetkellä. Lakiesityksessä tulisi mahdollistaa, että kunnallinen työpaja voi tuottaa maakunnan järjestämisvastuulle siirtyviä palveluita, kuten kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta.

80. Onko uudistuksen muutoskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

ei kantaa

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutoskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

-

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

-

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

-

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

-

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntaudistuksen alueelliseen toteutukseen?

-

muuta, mitä?

-

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

-

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

-

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Sote-uudistuksen yhteydessä ammattikorkeakoulujen sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden harjoittelusta tulisi tehdä maksutonta. Yliopistojen ja ammatillisen koulutuksen sosiaali- ja terveysalojen koulutuksissa näin jo toimitaan.

Vastaava esitys valmisteltiin viime vaalikaudella käsittelemättä jääneeseen sote-järjestämislakiin mutta nyt esitys ei sisälly lausunnolla olevaan lakipakettiin. Muutoksen kustannusarvio olisi Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENEn mukaan n. 8,3 miljoonaa euroa. Arvio perustuu STM:n selvitykseen amk-opiskelijoiden harjoittelukäytännöistä vuodelta 2018.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Löytömäki Eero
Suomen nuorisovaltuuston kattojärjestö Allianssi ry